

Bezitten of bezeten worden.

Tekst: Jos Aarnoudse

In mijn studententijd kwam er al een pastorale handreiking binnen één van de Samen-op-weg kerken uit naar aanleiding van de berichten van de zogeheten Club van Rome, die getiteld was: bezitten of bezeten worden (of zoiets).

Wie of wat heeft macht over wat of wie?

Het woord 'bezit' of 'bezitten' suggereert: ik heb zelf de teugels in handen. Het past bij het zelfbeeld van een geslaagde grootgrond'bezitter': "staat het mij niet vrij met het mijne te doen wat ik wil" (vgl. Matteüs 20:15).

Het woordt 'bezeten' daarentegen draait het om: wie of wat heeft nu wat of wie in zijn macht? Ik mijn bezit, of mijn bezit mij? Dan wel: word ik geregeerd door mijn verlangen naar bezit of door mijn zorgen om mijn bezit? Met een variant op Prediker 1:18: wie bezit vermeerdert, vermeerdert smart.

Vooroordelen

Wij spreken er over naar aanleiding van hoofdstuk 7 uit het boekje *'Toegewijd leven'*. In dat hoofdstuk gaat het om het verband tussen bezit en geluk. Het begint met een verwijzing naar Jacobus 5 uit de Bijbel, waar duidelijk wordt gemaakt hoe ook in de gemeente van Christus vooroordelen een rol spelen. Uiterlijk vertoon met *well-to-do* gekleedheid levert al gauw meer respect op dan de *outfit* (inclusief de onvermijdelijke plastic tassen) van een ontheemde.

"Door de vanzelfsprekendheden van onze maatschappij, cultuur en levensstandaard worden we blind voor hoe goed we het eigenlijk hebben" (p. 102). Nu ben ik altijd wel een beetje op mijn hoede als het in teksten en toespraken gaat over 'wij' en 'ons'. Wie bedoelt de schrijver of spreker eigenlijk? Hoe inclusief is dat nu helemaal? In de taal kan er al een definiëring van een 'ons' plaatsvinden, die te denken geeft. Kennelijk bedoelt de schrijver: het 'wij' van een Nederlandse middenklasse kerk. Of moet je zeggen: ook de 'junkenkerk' van Victory Outreach, of Perron Nul is er al beter aan toe, dan de straatcultuur en de gootgemeenschap elders in de wereld?

Bezit en geluk

We zeggen al gauw tegen elkaar: 'geld maakt niet gelukkig'. De jonge gedetineerden met wie ik als gevangenisdominee werkte in Scheveningen, zeiden dan altijd wel terug: 'maar geen geld ook niet, dominee'. Het is voor ons (redelijk serieuze middenklasse christenen) nog best moeilijk verteerbaar, dat onderzoek uitwijst dat tot een bepaalde hoogte er wel degelijk een relatie bestaat tussen de hoeveelheid geldmiddelen die je ter beschikking hebt en het algemene gevoel van welbevinden en geluk. Natuurlijk overal zijn er de uitzonderingen. Er zijn genoeg welvarende mensen die zich om allerlei redenen doodongelukkig voelen, en omgekeerd zijn er materieel behoeftigen die zich ondanks dat met een

behoorlijke mate van vrede en dankbaarheid door het leven weten te slaan. Maar gemiddeld lijkt er toch een relatie te bestaan. Bij zulke onderzoeken is dan wel altijd de vraag, wat er met 'geluk' wordt bedoeld. Je moet in zo'n onderzoek feitelijk zelf antwoord geven op die vraag. Wanneer voel je je 'gelukkig', wat is dat überhaupt? Ik gebruikte net al woorden als 'vrede' en 'dankbaarheid'. Die zijn toch al weer van een ander kaliber. Ook een bijbelse woorden als 'gezegendheid' of 'rust' zijn van een andere orde.

Er is iets aan de hand met uiterlijk en eigenwaarde. Het is een kwestie waarover we in de christelijke gemeente niet vromer moeten doen dan we zijn. Het vergt permanente 'zelftucht'. Ja, het is een menselijke neiging om voortdurend andere in te schatten. Misschien is dat er in een gebroken wereld, waarin je niet zomaar alles en iedereen kunt vertrouwen, wel evolutionair ingeslopen. Je wilt weten wat voor vlees je in de kuip hebt. En ondertussen hebben we ons allerlei subtiele mechanismetjes eigen gemaakt om in te delen en te vergelijken. Dat gaat over anderen, maar dat gaat dan ook over ons zelf. Vooroordelen werken. Ook als ik afzie van de doelstelling te willen imponeren of een voorbeeld te willen zijn of juist te willen provoceren, dan nog is heel onze cultuur ingesteld op het feit dat je met alles een boodschap verzendt. Wat is nu je ware identiteit? De geldverdienmaatschappij die het moet hebben van verkopen en kopen, suggereert aan alle kanten: je bent wat je hebt, wat je kopen kunt, wat je consumeert, hoe je er uit ziet, wat je kunt laten zien.

Je eraan ontworstelen

Je hebt heel veel innerlijke kracht nodig om je daaraan te ontworstelen. Je hebt een zekere mate van materiële welvaart nodig om niet alleen met overleven bezig te hoeven zijn. Maar waar leg je voor je zelf de grens van een 'genoeg', zeker als je beseft dat het beslag dat jij (indirect) legt op de bronnen van leven (grondstoffen, energie, vervuiling, water, arbeid) concurreert met de plek van anderen, grote groepen die nog in de verste verte niet aan 'een zekere mate van materiële welvaart' toe zijn gekomen. Maar ook – althans zoals het nu is georganiseerd – een hoge impact heeft op de leefbaarheid in het algemeen.

We staan ook nog stil bij de vraag hoe moralistisch je hier nu mee om wilt gaan. Hoe waar alles ook is, *du moment* dat een ander gaat vertellen dat... ik mijn auto, mijn kaas, mijn vlees, het vliegtuig, *whatever*, moet gaan laten staan, beginnen bij menigeen de haren overeind te staan. Zelfs een clean verslag van het milieubeslag van een pond Hollandse kaas, kan je als journalist of onderzoeker op 3000 vijandige racties tot aan doodsbedreigingen toe komen te staan. Over 'ontdekkende prediking' gesproken. Wat willen we wel horen en wat willen we vooral niet horen? En wie zijn die 'we'? Zijn we dat ook zelf?

Tenslotte: Spreuken 30:8-9 uit de Bijbel zegt dit (als een gebed tot God): "Geef mij armoede noch rijkdom, voed mij met het brood, mij toebedeeld; opdat ik vezadigd zijnde, U niet verloochene en zegge: wie is de HERE? noch ook, verarmd zijnde, stele en mij aan de naam mijn God vergrijpe". Het ligt dichtbij het gebed dat Jezus ons leerde: uw Naam worde geheiligd, uw Wil worde gedaan. Geef ons heden ons dagelijks brood. En niet: geef mij elke dag een groot stuk van de taart.